

Заднепровська Світлана Петрівна,
*к.е.н., аудитор,
начальник відділу аудиту банків та небанківських
фінансових установ ТОВ «АДВО-АУДИТ»,
м. Київ, Україна*

НЕЗАЛЕЖНЕ ОЦІНЮВАННЯ ВНУТРІШНЬОГО АУДИТУ В БАНКАХ. ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ АСПЕКТ

Відповідно до вимог міжнародних стандартів професійної практики внутрішнього аудиту (International Standards for the Professional Practice of Internal Auditing, IPPF) зовнішнє оцінювання діяльності внутрішнього аудиту (Full independent external quality assessment) має проводитись не рідше ніж один раз на п'ять років кваліфікованим незалежним експертом, який не є співробітником компанії. Метою такого оцінювання є підтвердження відповідності діяльності внутрішнього аудиту цим стандартам.

Найбільшого поширення та напрацьованої практики в Україні внутрішній аудит набув у банківських установах. Логічним продовженням зусиль регулятора у вдосконаленні корпоративного управління в банках і наближення їх до європейських практик стало прийняття Постанови НБУ «Про затвердження Положення про організацію внутрішнього аудиту в банках України» № 311 від 10.05.2016, якою встановлено основні вимоги до організації внутрішнього аудиту загалом та обов'язкового проведення внутрішнього та зовнішнього оцінювання внутрішнього аудиту в банках України зокрема. Відповідно Закону України «Про Національний банк України» таке оцінювання передбачено й до діяльності внутрішнього аудиту у Національному Банку. За результатами нещодавнього незалежного оцінювання, яке проводилось експертами Центрального банку Нідерландів, було отримано найвищу серед можливих, оцінку якості внутрішнього аудиту – «Рівень 5: Оптимізуючий» – за шкалою оцінювання для організацій державного сектору (включаючи центральні банки), що визначає найвищі стандарти, принципи та вимоги до ефективного внутрішнього аудиту [4].

Вітчизняні аудиторські компанії також активізувались у цьому напрямку: розробили програми та критерії зовнішнього оцінювання та розпочали роботу, що актуалізувало низку питань як організаційного, так і методичного плану:

- які суб'єкти мають повноваження проводити незалежне оцінювання?
- який орган встановлює ці вимоги (регулятор, Інститут внутрішніх аудиторів чи Аудиторська палата України)?
- які вимоги чи критерії до експертів? Регулятор, окрім незалежності та відсутності конфлікту інтересів, їх не установив.

Як вибрати зовнішнього експерта? Якщо ми говоримо про аудит, то принцип «дешевше» не спрацює. Насамперед, такий експерт повинен мати 1) досвід практичної аудиторської діяльності, як зовнішнього аудиту так і внутрішнього; 2) знання концептуальних основ внутрішнього аудиту (стандарти,

керівництва IPPF; 3) досвід аудиту банківських установ; 4) відповідні сертифікації (сертифікат аудитора) або наявність у оцінювача або хоча б одного із членів групи професійного сертифікату внутрішнього аудитора (CIA); 5) відсутність загроз незалежності; 6) відсутність фактичного та потенційного конфлікту інтересів. Загрозою об'єктивності й незалежності можуть бути минулі або поточні відносини з банком та його персоналом (як ділові так і особисті).

Також доречним було б, й застосування додаткових вимог до експерта у залежності від потреб банку, його специфіки, спеціалізації, організаційної структури, профілю ризику, тощо. Наприклад, додаткові навички і знання у сфері ризик-менеджменту, комплайнсу, IT- аудит, корпоративного управління.

Наступний не менш важливий момент – *методичні аспекти оцінювання*.

У відповідності до стандарту 1312 «Зовнішні оцінки» [1] та вимог НБУ, що містяться в п.32 Положення про організацію внутрішнього аудиту в банках України (Постанова Правління НБУ від 10.05.2016 № 311), предметом оцінки як мінімум має бути [2]:

1) методологія функції внутрішнього аудиту; 2) компетентність персоналу ВА; 3) роль та місце внутрішнього аудиту в системі корпоративного управління та 4) безпосередньо процедури внутрішнього аудиту.

«Гарним тоном» є залучення управлінського персоналу і Наглядової ради не на етапі ознайомлення з результатами оцінювання, а безпосередньо у процесі його проведення. Крім експертизи чи аналізу документів, які визначають статус внутрішнього аудиту та регламентують його діяльність, робочих документів проведених аудитів, експерт має відвідати підрозділ внутрішнього аудиту (СВА), провести зустрічі, інтерв'ю з керівниками бізнес-процесів, які були об'єктом аудиту, керівниками органів контролю (члени правління, члени Наглядової ради, персонал ризик-менеджменту, комплайнс, для обговорення різних аспектів роботи внутрішнього аудиту (формування команди та бюджету внутрішнього аудиту, комунікації з іншими структурними підрозділами, Правлінням банку, Наглядовою радою), оцінка можливостей внутрішнього аудиту для виконання аудиторських завдань з належним рівнем якості.

Перевірка самої функції внутрішнього аудиту, її ефективності має включати оцінку існуючої системи планування аудиторських перевірок, дотримання ризик-орієнтовного підходу, вибіркового аналізу внутрішніх аудитів окремих бізнес процесів (наприклад корпоративного кредитування, управління ризиком ліквідності, інформаційної безпеки), наявність та якість системи оцінювання результатів аудиту та результатів аудиторської діяльності, включаючи звітність та робочі документи аудиторських завдань. Візуалізація цього процесу представлена на рис.1.

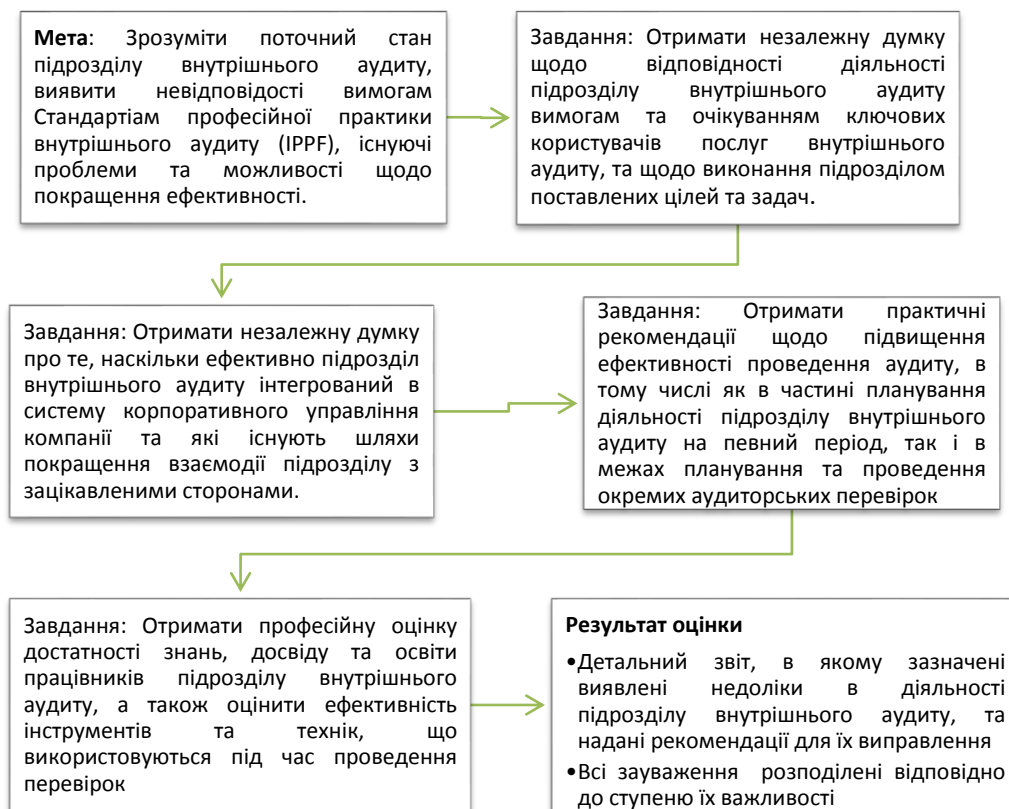

Рис. 1. Блок-схема процесу незалежного оцінювання ВА

У підсумку результатом такого процесу має стати оцінка зрілості функції внутрішнього аудиту та комплекс заходів з удосконалення роботи СВА. Такий «зовнішній» погляд дозволить виявити як незначні недоліки (наприклад, організаційні – стислі терміни виконання запитів щодо надання інформації в рамках аудиту), так і більш суттєві (незадоволеність ключових «споживачів» внутрішнього аудиту результатами).

Список використаних джерел

1. Міжнародні стандарти професійної практики внутрішнього аудиту (стандарти) : редакція 2017 року. URL: <https://global.theiia.org/translations/PublicDocuments/IPPF-Standards-2017-Ukrainian.pdf>.
2. Положення про організацію внутрішнього аудиту в банках України : постанова Правління Національного банку України : від 10.05.2016 р. : № 311 / Національний банк України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0311500-16>.
3. Долінська О.М. Documenting of an assurance engagement of internal auditors of the bank time description of economic reforms, 2019. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all>.